

ਕਵੀ ਚੁੜਮਣੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਿਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਟੀਕ

ਭਾਗ ਦਸਵਾਂ

ਡਾ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਔਲਖ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਿਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਸਟੀਕ

ਜਿਲਦ ਦਸਵੀਂ

ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਭਾਗ-੨)

ਡਾ: ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਔਲਖ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ
ਡਾ. ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਅਧਿਆਇ ਛਤਾਲੀਵਾਂ

ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਦੋਹਰਾ- (ਗੁਰੂ) 'ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ ਤੇ ਲਹਤਿ ਜੀਵ ਕੱਲਜਾਨ।
ਜਸ ਦੇਖਤਿ ਅਧਿਕਾਰਿ ਜਨ ਤਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਾਨ ॥ ੧ ॥

“ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਜੀਵ ਕਲਿਆਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜੈਸਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਖਟ ਗੁਣ ਸਹਤਿ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ। ਜਥਾ ਬਿਸ਼ਨੁ ਕੇ ਮਹਦ ਮਹਾਨ।
ਯਾਂਤੇ ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਲਖੈਂ। ਗੁਨ ਅਵਗੁਨ ਜੱਗਜਾਸੀ ਬਿਖੈ ॥ ੨ ॥

ਛੇ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਛੇ ਗੁਣ ਹਨ, ਪਰ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਵਿਚ ਕੌਸੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਐਗੁਣ ਹਨ ॥੨॥

ਜਥਾ ਜਰਾਹ ਹੋਤਿ ਮਤਿਵੰਤਾ। ਘਾਵ ਮਝਾਰ ਬਿਕਾਰ ਲਹੰਤਾ।
ਤੋ ਮੇਲਨ ਅਉਖਧ ਨਹਿ ਲਾਵੈ। ਮੇਲੇ ਤੇ ਨਸੂਰ ਰਹਿ ਜਾਵੈ ॥ ੩ ॥

ਜਿਵੇਂ ਜਰਾਹ, ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਚੀਰ-ਫਾੜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਖਮ ਵਿਚ ਜਦ ਵਿਗਾੜ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਖਮ ਮੇਲਣ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ, ਤਾਂਕਿ ਜ਼ਖਮ ਮੇਲਣ ਨਾਲ ਨਾਸੂਰ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ॥੩॥

ਟੂਟਯੋ ਅਸਥੀ ਆਦਿ ਬਿਕਾਰ। ਤਿਸ ਕੋ ਪੂਰਬ ਲੇਤਿ ਨਿਕਾਰ।
ਪੁਨਹ ਘਾਵ ਮੇਲਤਿ ਸੁਖ ਦੇਤਿ। ਕਾਚ ਜਰਾਹ ਹੋਤਿ ਦੁਖ ਹੇਤ ॥ ੪ ॥

ਟੁੱਟੀ ਹੱਡੀ ਆਦਿ ਜਿਹੜੀ ਬਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਜ਼ਖਮ ਮੇਲ ਕੇ ਸੁਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕੱਚਾ ਜਰਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ॥੪॥

ਇਮ ਹਮਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਨਵੰਤੇ। ਸਿਖ ਕੋ ਨੀਕੀ ਬਿਧਿ ਪਰਖੰਤੇ।
ਜਿਸ ਕਰਿ ਪਾਵਹਿ ਜਨ ਕਲਿਆਨ। ਇਮ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਹੈਂ ਹਿਤ ਠਾਨਿ ॥ ੫ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਡੇ ਗੁਣਵਾਨ ਹਨ, ਸਿੱਖ ਦੀ ਚੰਗੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਖ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੇਵਕ ਕਲਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਿਤ ਕਰਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੫॥

(ਅਧਿਕਾਰੀ:-) ਜਿਨਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੁਖ ਦੁਖ ਮਹਿੰ ਭਾਰੀ। ਰਾਗ ਦ੍ਰੈਖ ਕੇ ਨਿਤ ਅਨੁਸਾਰੀ।
ਸੁਤ ਬਿਤ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰੇ। ਇਨ ਹਿਤ ਬੈਸ ਬਿਤਾਇੰ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੬ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਭਾਰੀ ਖਚਤ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਈਰਖਾ ਦੇ ਸਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਪੁੱਤਰ, ਪਤਨੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਵਿਚਾਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਸਿੰਦਰੀ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੬॥

(ਸੇਵਾ:) ਤਿਸਕੋ ਕਹੈਂ ਕਰਹੁ ਧ੍ਰਮਕਾਰ। ਸੇਵਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਦੇਹੁ ਅਹਾਰ।
ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਹੁ ਛਾਦਨ ਆਛੇ। ਚਾਂਪਹੁ ਪਗ, ਕਰੀਐ ਸਿਖ ਬਾਂਛੇ ॥ ੭ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰੋ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦੇਵੋ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਗੇ ਕੱਪੜੇ ਦੇਵੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਚਾਪੀ ਕਰੋ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਜ ਕਰੋ ॥੭॥

ਮਰਦਨ ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਵਹੁ। ਬਸਤ੍ਰ ਪਖਾਰਹੁ ਸੁੱਧ ਬਨਾਵਹੁ।
ਹਾਂਕਹੁ ਪੈਨ ਸ੍ਰੇਦ ਜਬਿ ਹੋਇ। ਝਾਰਹੁ ਪਨਹੀ, ਪਗ ਕੋ ਧੋਇ ॥ ੮ ॥

ਮਾਲਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਵੋ, ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਕੇ ਸੁਥਰੇ ਬਣਾਵੋ, ਜਦ ਮੁੜਕਾ ਆਇਆ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪੱਖਾ ਝੱਲੋ, ਪੈਰ ਧੋ ਕੇ ਜੁੱਤੀ ਝਾੜੋ ॥੮॥

ਜੂਠੇ ਭਾਂਝਨਿ ਮਾਂਵਨ ਕਰਹੁ। ਸੀਤਲ ਨੀਰ ਕੂਪ ਤੇ ਭਰਹੁ।
ਰਦਧਾਵਨ ਕੋ ਅਰਪਹੁ ਆਨਿ। ਕਰਹ ਰਸੋਈ ਸੁੱਧ ਮਹਾਂਨ ॥ ੯ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੂਠੇ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜੋ ਤੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਵੋ, ਦਾਤਣਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਅਰਪਣ ਕਰੋ ਤੇ ਮਹਾਨ ਸੁੱਧ ਅਤੇ ਸਾਫ ਰਸੋਈ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ॥੯॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸੇਵਾ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ। ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਕੀਜਹਿ ਦਿਨ ਰਾਤਿ।
(ਗੁਰਬਾਣੀ) ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਰਾ ਸੀਖਿ ਨਿਤਿ ਪਠੋ। ਸਤਿਨਾਮ ਕਹੁ ਮੁਖ ਤੇ ਰਟੋ ॥੧੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਿਖ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿੱਤ ਪਾਠ ਕਰੋ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ॥੧੦॥

ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਰਮ ਰਹਹੁ ਸਵਧਾਨ। (ਇਸ਼ਨਾਨ) ਬਡੀ ਰਾਤਿ ਤੇ ਕਰਿ ਅਸ਼ਨਾਨ।
(ਦਇਆ) ਛੁਧਤਿ ਕਿ ਨਗਨ ਬਿਨਾ ਧਨ ਕੋਇ। ਦਿਹੁ ਭੋਜਨ ਛਾਦਨ ਤਿਸ ਜੋਇ ॥੧੧॥

ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ, ਵੱਡੀ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ। ਜਿਹੜਾ ਭੁੱਖਾ, ਨੰਗਾ ਧਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਦੇਵੋ ॥੧੧॥

ਦੇਖਿ ਦੁਖੀ ਕੇ ਦਇਆ ਉਪਾਵਹੁ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਤਿਸ ਕਸ਼ਟ ਮਿਟਾਵਹੁ।
ਕਰਨ ਦਇਆ ਕੋ ਪੁੰਨ ਘਨੇਰਾ। ਦਇਆ ਕਰਤਿ ਹੁਇ ਬਡਿਹੁ ਬਡੇਰਾ ॥੧੨॥

ਦੁੱਖੀ ਵੇਖ ਕੇ ਦਇਆ ਕਰੋ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਦਇਆ ਕਰਨਾ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਹੈ, ਦਇਆ ਕਰਦਿਆਂ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰੇ ਹੋਈਦਾ ਹੈ ॥੧੨॥

ਜੇ ਜੇ ਬਡੇ ਦਯਾ ਉਰ ਧਾਰੈਂ। ਮਨ ਕੋਮਲ ਤੇ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰੈਂ।
ਕਰਹਿੰ ਦੀਨ ਕੋ ਸੁਖੀ ਬਿਸਾਲਾ। ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਬਡੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੧੩ ॥

ਜਿਹੜੇ-ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਹਨ, ਉਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦਇਆ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੋਮਲ ਮਨ ਨਾਲ ਕਸ਼ਟ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਮਸਕੀਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਬਹੁਤ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੧੩॥

(ਸਚੁ:) ਸਚੁ ਬੋਲਹੁ ਸੁਖਿ ਦੇਤਿ ਬਡੇਰਾ। ਤਜਹੁ ਕੂਰ ਦੁਖ ਦਾਯ ਘਨੇਰਾ।
(ਮੈਤ੍ਰੀ ਭਾਵ) ਪਰ ਸੁਖਿ ਪਿਖਿ ਤਪਤਉ ਉਰ ਨਾਂਹੀ। ਪਾਪ ਬਿਅਰਥ ਹੋਤਿ ਸਿਰ ਤਾਹੀ ॥੧੪॥

ਸਚੇ ਬੋਲੋ ਸੁਖ ਦੇਤੋ ਬਡੇਰਾ। ਤਜਹੋ ਕੂਰ ਦੁਖ ਦਾਯ ਘਨੇਰਾ।
(ਮੈਤ੍ਰੀ ਭਾਵ) ਪਰ ਸੁਖਿ ਪਿਖਿ ਤਪਤਉ ਉਰ ਨਾਂਹੀ। ਪਾਪ ਬਿਅਰਥ ਹੋਤਿ ਸਿਰ ਤਾਹੀ ॥੧੪॥

ਇਕ ਤੇ ਰਿਦਾ ਤਪਹਿ ਦੁਖ ਪਾਵੈ। ਪਿਖਹੁ ਭਲੇ ਕੁਛ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ।
ਪੁਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੋਪ ਕਰੰਤਾ। ਮੋਹਿ ਦਿਯੋ ਪਿਖਿ ਏਹ ਜਰੰਤਾ ॥ ੧੫ ॥

ਇਕ ਤਾਂ ਹਿਰਦਾ ਤਪਣ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵੀ ਗੁੱਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਦਿੱਤੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੜਦਾ ਹੈ ॥੧੫॥

(ਤਜਾਗਣੇ ਜੋਗ ਭਰਮ) ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਇਸ ਮਹਿੰ ਬਹੁ ਦੋਖ। (ਸੰਤੋਖ) ਲਾਲਚ ਤਜੈ ਧਰੈ ਸੰਤੋਖ।
ਪਰਤ੍ਰਿਯ ਪਰਧਨ ਪਰ ਕੀ ਅੰਸ਼। ਨਹਿੰ ਲਿਹੁ, ਲੇਹਿ ਜੁ ਕਰਹਿ ਬਿਧੰਸ ॥ ੧੬ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੋਸ਼ ਹਨ, ਲਾਲਚ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਪਰਾਈ ਨਾਰੀ, ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਅਤੇ ਪਰਾਈ ਅੰਸ਼ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ, ਜੋ ਲਵੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਪਾਪ ਉਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ॥੧੬॥

(ਖਿਮਾ) ਅਪਨੇ ਤੇ ਨਿਰਬਲ ਕੋ ਜਾਨਿ। ਤਿਸ ਪੁਰ ਕੋਪ ਨ ਕਰਹੁ ਸੁਜਾਨ।
(ਨਿਰ ਅਭਿਮਾਨਤਾ) ਬਿੱਦਿਆਂ ਕੈ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤਨ ਕੋ। ਬੁਧਿ ਬਿਸਾਲ ਕੈ ਦੀਰਘ ਧਨ ਕੋ ॥ ੧੭ ॥

ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਨਿਰਬਲ ਨੂੰ ਜਾਣੋ, ਹੇ ਚਤੁਰ ਭਾਈ! ਉਸ ਉੱਤੇ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਵੱਡਾ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਧਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾ ਕਰੋ ॥੧੭॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਤੇ ਗਰਬ ਨ ਧਰੀਯਹਿ। ਦਾਤਾ ਈਸ਼ੁਰ ਏਕ ਬਿਚਰੀਅਹਿ।
ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਆਦਿ ਕਰਿ ਕਰਮ। ਨਹਿੰ ਅਭਿਮਾਨ ਧਰਹੁ ਜੁਤਿ ਸ਼ਰਮ ॥ ੧੮ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ 'ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਦਾਤਾ ਈਸ਼ਵਰ ਇਕ ਵਿਚਾਰੀਏ। ਯਤਨ ਨਾਲ ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਆਦਿ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ॥੧੮॥

ਕਰਹਿ ਸੁ ਕਰਮ ਧਰਹਿ ਅਭਿਮਾਨ। ਨਿਫਲ ਜਾਤਿ ਜਿਉਂ ਗਜ ਇਸ਼ਨਾਨ।
ਅਪਨੋ ਜਸ ਪਰਨਿੰਦ ਨ ਕਹੈ। ਕਹੈ ਤ ਇਸੇ ਤੇ ਭੀ ਅਘ ਲਹੈ ॥ ੧੯ ॥

ਜਿਹੜਾ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਮ ਵਿਅਰਥ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਆਪਣਾ ਜੱਸ ਤੇ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਿਹੜਾ ਕਹੇਗਾ, ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ ॥੧੯॥

ਦਾਨ ਕਰਜੋ ਮੁਖ ਤੇ ਨਹਿੰ ਭਾਖੈ। ਸਦਾ ਛੁਪਾਵਨ ਕੋ ਅਭਿਲਾਖੈ।
(ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਨਾ) ਮਧੁਰ ਕਹੈ ਸਭਿ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ। ਫੀਕਾ ਬੋਲ ਨ ਕਿਸੀ ਦੁਖਾਵੈ ॥ ੨੦ ॥

ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਦਾਨ ਨੂੰ ਕਦੀ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਨਾ ਕਹੋ, ਸਦਾ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਰੱਖੋ। ਮਿੱਠਾ ਬੋਲ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰੋ, ਫੀਕਾ ਬੋਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਨਾ ਦੁਖਾਵੇ ॥੨੦॥

(ਧਰਮ ਕਿਰਤ) ਧਰਮ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰ ਦਰਬ ਕਮਾਵੈ। (ਵੰਡ ਛਕਣਾ) ਬੰਟ ਅਤਿਥਨਿ ਕੋ ਪੁਨ ਖਾਵੈ।
(ਸੁੱਛਤਾ) ਉਪਰ ਬਸਤ੍ਰ ਨ ਰਖੈ ਮਲੀਨ। ਤਿਮ ਕਾਯਾ ਕੋ ਨਿਤ ਮਲਹੀਨ ॥ ੨੧ ॥

ਧਰਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਧਨ ਕਮਾਵੇ, ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਫਿਰ ਖਾਵੇ। ਉਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੈਲੇ ਵਸਤਰ ਨਾ ਪਹਿਣੇ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮੈਲ ਰਹਿਤ ਰੱਖੋ ॥੨੧॥

(ਕੁਸੰਗ) ਚੋਰ, ਜਾਰ, ਬਟਪਾਰ, ਜੁਆਰੀ। ਕ੍ਰਿਤਘਨ, ਬੰਚਕ, ਛਲੀ ਕੁਚਾਰੀ।
ਸੁਪਨੇ ਮਹਿੰ ਭੀ ਇਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ। ਕਰੇ ਨ ਕਬਿਹੂੰ, ਬਿਰ ਨ ਪੰਗਤਿ ॥ ੨੨ ॥

ਚੋਰ, ਯਾਰ, ਲੁਟੇਰੇ, ਜੁਆਰੀਏ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਨ, ਠੱਗ, ਛਲੀਏ ਅਤੇ ਕੁਚਾਲੀਏ ਦੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਗਤ ਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਰਲੋ ॥੨੨॥

ਬਿਸ਼ਿਯਨਿ ਤੇ ਬਿਸ਼ਈ ਨਰ ਬੁਰੋ। ਲਖਿ ਦੁਰਜਨ ਤਤਛਿਨ ਪਰਹਰੋ।

ਜਥਾ ਅਗਨਿ ਤੇ ਲੋਹ ਤਪਾਯੋ। ਦਿਪਤਿ, ਜਾਤਿ ਨਹਿੰ ਹਾਥ ਛੁਵਾਯੋ ॥੨੩॥

ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਸ਼ਈ ਪੁਰਖ ਮਾੜਾ ਹੈ, ਦੁਰਜਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਜਦ ਅੱਗ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਤਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚਮਕਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਛੂਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ॥੨੩॥

(ਸਤਿਸੰਗ) ਜਨ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀਏ। ਜਿਨ ਮਿਲਿਤੇ ਅਵਗੁਨ ਪਰਹਰੀਏ।

(ਕਥਾ ਸ਼੍ਰਵਣ) ਸੁਨੀਅਹਿ ਅਵਤਾਰਨ ਇਤਿਹਾਸ। ਸਤਿਗੁਰ ਦਸ ਜਿਮ ਕਰੇ ਬਿਲਾਸ ॥੨੪॥

ਸੁਸ਼ੀਲ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਔਗੁਣ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੁਣੋ, ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸੁੰਦਰ ਚੋਜ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੁਣੋ ॥੨੪॥

ਬਹੁਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਿਰਨੈ ਜਹਾਂ। ਸੂਖਮ ਬੁਧਿ ਕਰਿ ਸੁਨੀਅਹਿ ਤਹਾਂ।

(ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਯਾਤ੍ਰਾ) ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੱਜਨ ਕਰੀਏ। ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਅਘ ਪਰਹਰੀਏ ॥੨੫॥

ਹੋਰ ਜਿੱਥੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸੂਖਮ ਬੁੱਧੀ ਕਰਕੇ ਸੁਣੋ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ ਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ ॥੨੫॥

ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ ਦਰਸਹੁ ਦਰਬਾਰ। ਹੋਤਿ ਸਦਾ ਗੁਰ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰ।

ਸਹਤਿ ਅਦਬ ਕੇ ਬੈਠਹਿ ਮਾਂਹਿ। ਗੁਰ ਬਿਨ ਮਨ ਨ ਡੁਲਾਵੈ ਕਾਂਹਿ ॥੨੬॥

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਜਿੱਥੇ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਦਬ ਸਹਿਤ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠੋ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਮਨ ਨਾ ਲਿਆਵੋ ॥੨੬॥

ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਤਿ ਜਾਗਤੀ ਜਹਾਂ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਾਦਰ ਦਰਸਹੁ ਤਹਾਂ।

ਕਿਧੋਂ ਪਰਬ ਕੇ ਦਿਨ ਚਲਿ ਜਾਵਹੁ। ਕਿਧੋਂ ਖਸ਼ਟਮੇ ਮਾਸ ਸਿਧਾਵਹੁ ॥੨੭॥

ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਹੈ, ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਜਾਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੇ ਦਿਨ ਚਲ ਕੇ ਜਾਵੋ ਜਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਚਲ ਕੇ ਜਾਵੋ ॥੨੭॥

ਅਧਿਕ ਦੂਰ ਹੁਇ ਸੰਮਤ ਮਾਂਹਿ। ਸਤਿਗੁਰ ਘਰ ਕ ਦਰਸਹਿ ਜਾਹਿ।

ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਹੁਇ ਕਰਿਕੇ। ਗਯੋ ਨ ਦਰਸ਼ਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੇ ॥੨੮॥

ਜੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਤਨ, ਮਨ ਤੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ॥੨੮॥

ਕਿਉਂ ਤਿਨ ਜਨਮ ਧਰਜੋ ਜਗ ਆਇ। ਨਿਸ਼ਫਲ ਭਯੋ ਗਯੋ ਪਛੁਤਾਇ।

ਜੇ ਦਰਸਹਿ ਅਰੁ ਸਰੁਵਰੁ ਮੱਜੈਂ। ਪਾਇੰ ਪਦਾਰਥ, ਸਭਿ ਅਘ ਭੱਜੈਂ ॥੨੯॥

ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਜਗ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵਿਅਰਥ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੨੯॥

ਅਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰ ਕਰੈਂ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੁੱਧਤਾ ਧਰੈ।
ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਤਿ ਜਨ ਜੋਇ। ਹਰਿ ਗੁਰ ਸੰਗ ਪ੍ਰੇਮ ਜਿਸ ਹੋਇ ॥ ੩੦ ॥

ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੁੱਧਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੩੦॥

(ਭਗਤੀ) ਤਿਸੈ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਭਗਤ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈਂ। ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਕੋ ਸਿਖਰਾਵੈਂ।
ਕਸ਼ਟ ਆਪਦਾ ਪਰੈ ਜਿ ਕੋਈ। ਕਿਧੈਂ ਸਰੀਰ ਬਿਖੈ ਰੁਜ ਹੋਈ ॥ ੩੧ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਭਗਤੀ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਸ਼ਟ ਜਾਂ ਬਿਪਤਾ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥੩੧॥

ਬਿੱਪਰੈ ਸੁਤ ਬਿਤ ਆਦਿਕ ਮਾਂਗੀ। ਪਰਾਰਥਧ ਕਰਿ ਹੁਇ ਕੁਛ ਜਾਹੀ।
ਪ੍ਰਭੁ ਮਹਿੰ ਦੋਸ਼ ਅਰੋਪੇ ਕੋਇ ਨ। ਨੀਕੋ ਲਖੈ, ਦੀਨ ਮਨ ਹੋਇ ਨ ॥ ੩੨ ॥

ਪੁੱਤਰ, ਪਤਨੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਕੋਈ ਉਲਟੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰਾਰਥਧ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਦੇਵੋ ਤੇ ਚੰਗਾ ਸਮਝੋ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੀਨ ਹੋ ਜਾਵੋ ਤੇ ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਵੋ ॥੩੨॥

ਭਲਾ ਕਰਹਿ ਪਰਮੇਸਰ ਮੇਰਾ। ਅਘ ਫਲ ਨਿਬਰਹਿ, ਮੈਂ ਨਿਤ ਚੇਰਾ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਰਿਦੈ ਮਝਾਰ। ਹਰਖੈ ਈਸ਼ੁਰ ਕ੍ਰਿਤਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੩੩ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਮੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇ, ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭਾਵ ਮੇਰਾ ਦੁੱਖ ਨਿਬੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਚੇਲਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੋ ॥੩੩॥

ਕਰਨੈ ਹਾਰ ਨ ਦੂਜਾ ਕੋਈ। ਜੇ ਹਰਿ ਕਰੈ ਤ ਬੁਰੀ ਨ ਹੋਈ।
ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਗੁਰ ਭਲੇ ਟਿਕਾਵੈ। ਈਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤਿ ਪਰ ਹਰਿਖਾਵੈ ॥ ੩੪ ॥

ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਨੇਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਤੇ ਟਿਕਾਵੇ। ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹਰ ਕ੍ਰਿਤ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੋ ॥੩੪॥

ਨਿਸ ਦਿਨ ਲਿਵਲਾਵਨ ਸਤਿਨਾਮ। ਪੁਨ ਉਪਦੇਸੈ ਇਹ ਅਭਿਰਾਮ।
ਉਠਤਿ ਬੈਠਤਿ ਸੋਵਤਿ ਚਾਲਹੁ। ਕ੍ਰਿਤਿ ਕਰਿਬੇ ਮਹਿੰ ਨਾਮ ਸੰਭਾਲਹੁ ॥ ੩੫ ॥

ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾਵੇ, ਫਿਰ ਇਸ ਸੁੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ, ਉੱਠਦੇ, ਬੈਠਦੇ, ਸੌਂਦੇ, ਚਲਦੇ, ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੋ ॥੩੫॥

ਹਾਥ ਪਾਂਵ ਤੇ ਕਾਰ ਸੁਧਾਰਹੁ। ਮਨ ਤੇ ਮੁਖ ਤੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰਹੁ।
ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਨਹੰਤਾ ਤਜਾਗਨ। ਪੁਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਿ ਇਮ ਲਾਗਨ ॥ ੩੬ ॥

ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੋ, ਮਨ ਤੇ ਮੁਖ ਨਾਲ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੇਹ ਹੰਕਾਰ ਛੱਡ ਦੇਵੋ, ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੩੬॥

ਸਭਿ ਮਹਿੰ ਰਮਯੋ ਏਕ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ। ਸ਼ੁੱਕੁ ਮਿੱਕੁ ਅਰ ਠਾਕਰ ਚੇਰਾ।
ਯਾਂਤੇ ਰਾਗ ਦ੍ਰੈਖ ਕੋ ਤਜਾਗਹੁ। ਨੀਂਦ ਅਵਿੱਦਯਾ ਤਜਿ ਕਰਿ ਜਾਗਹੁ ॥ ੩੭ ॥

ਸਭ ਵਿਚ ਇਕ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵੈਰੀ, ਮਿੱਤਰ, ਮਾਲਕ, ਸੇਵਕ ਸਭ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਨੂੰ ਛੱਡੋ, ਨੀਂਦ, ਅਵਿੱਦਿਆ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਗੋ ॥੩੭॥

ਗੁਰ ਕੀ ਗਿਰਾ ਬਿਚਾਰਹੁ ਨੀਕੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਭਲੇ ਹੋਤਿ ਇਸ ਜੀਕੇ।
ਕੀਰਤਨ ਕਰਹੁ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਸੀਂਚਿ। ਲਖਹੁ ਸਕਲ ਗੁਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਬੀਚ ॥ ੩੮ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਜਲ ਵਿਚ ਭਿੱਜ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ, ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਸਮਝੋ ॥੩੮॥

ਆਦਿ ਸ਼ਰੀਰ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰੇ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਨੇ ਹਮੈ ਬਿਚਾਰੇ।
ਅਸ ਈਸ਼ੁਰ ਕਿਉਂ ਰਿਦੇ ਬਿਸਾਰਹੁ। ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਮਨ ਜੀਹ ਸੰਭਾਰਹੁ ॥ ੩੯ ॥

ਸਰੀਰ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਭਾਵ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ, ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥ, ਗਿਆਨ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਇਹ ਸਭ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਐਸੇ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸਾਰਦੇ ਹੋ, ਉਸਨੂੰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਮਨ ਅਤੇ ਜੀਭ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲੋ ॥੩੯॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਮਾਹਿ। ਭਗਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਧਿਕ ਅਧਿਕਾਹਿ।
ਇਕ ਤੋ ਸਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ। ਲਿਵ ਲਗਾਇ, ਨਹਿੰ ਤਜਾਗਹਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ॥੪੦॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਲਿਵ ਲਾਵੇ ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਛੱਡੋ ਨਹੀਂ ॥੪੦॥

ਦੁਤੀਏ ਭਾਣ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਮਾਨੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਉਹ ਹਰਖ ਸੁ ਠਾਨੇ।
ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਤਨਹੰਤਾ ਕੋ ਤਜਾਗੇ। ਤਜਿ ਕੂਰੇ ਸਚ ਪਰ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ੪੧ ॥

ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨੋ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹਰ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੋ। ਤੀਸਰਾ ਦੇਹ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡੋ, ਝੂਠ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ ॥੪੧॥

ਇਨ ਤੀਨਹੁ ਮੈਂ ਪਰਪਕ ਹੋਇ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੋਇ।
ਫੁਰਹਿੰ ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਸਾਧਨ ਰਿਦੈ। ਲਖੈਂ ਉਚਿਤ ਉਪਦੇਸ਼ਨਿ ਤਦੈ ॥ ੪੨ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਹੋਵੋ, ਉਹ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਅਧਿਆਇਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਸਾਧਨ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਵਿਰਾਗ, ਵਿਵੇਕ, ਖਟਸੰਪਤੀ ਅਤੇ ਮੋਖ ਇੱਛਾ ਆਦਿ ਇਸ ਭਗਤੀ ਸਾਧਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਤੇ ਸਿਧ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ॥੪੨॥

ਸ਼ਰਣ ਪਰਯੋ ਸਿਖ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨ। ਪਰੇ ਕੁਬੰਧਨ ਕਰੈ ਪ੍ਰਹਾਨ।
ਅਸ ਦਸ ਗੁਰ ਸਾਚੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹ। ਸਿਮਰਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਵਾਹਿ ॥ ੪੩ ॥

ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆ ਜਾਣ ਕੇ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਆਦਿ ਖੋਟੇ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ ॥੪੩॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਛਤਾਲੀਆਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੬॥

